

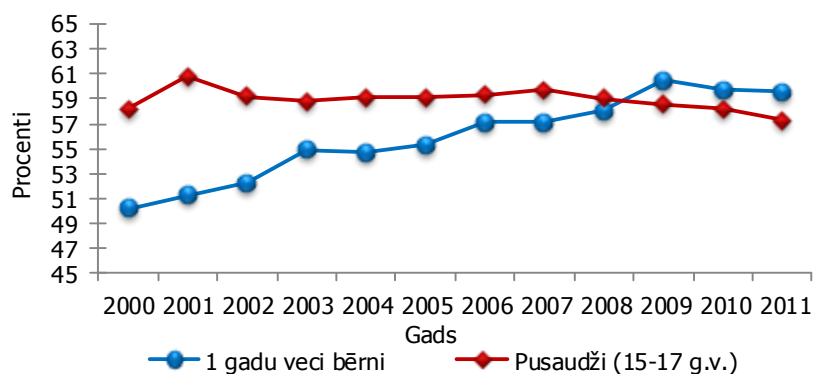
Bērnu veselība

Bērnu veselības rādītāji

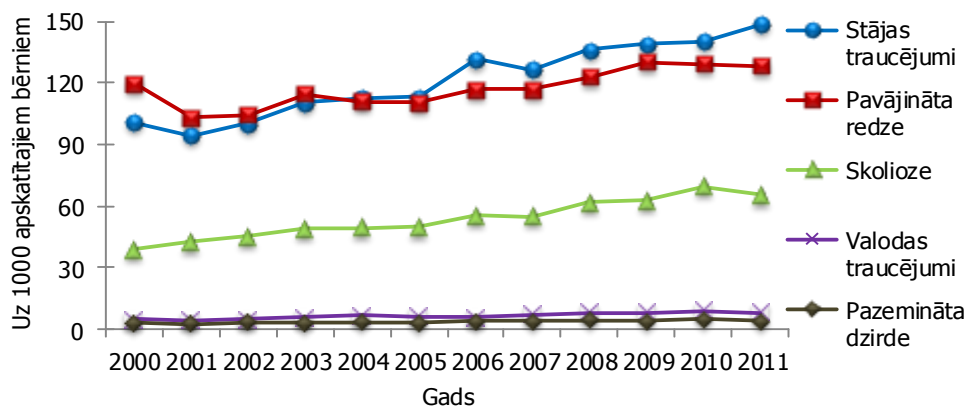
- 60% bērnu viena gada vecumā un 57% pusaudžu (15-17.g.v.) ir novērtēti kā praktiski veseli (1. veselības grupa). Dinamikā praktiski veselo vienu gadu veco bērnu īpatsvars pieaug, bet pusaudžu (15-17 gadi) īpatsvars samazinājies.
- Biežākie veselības traucējumi pusaudžiem ir: stājas traucējumi (~15%), pavājināta redze (~13%), skolioze (~6%). Dinamikā šo veselības traucējumu izplatība pieaug.

Praktiski veselo bērnu īpatsvars, procentos

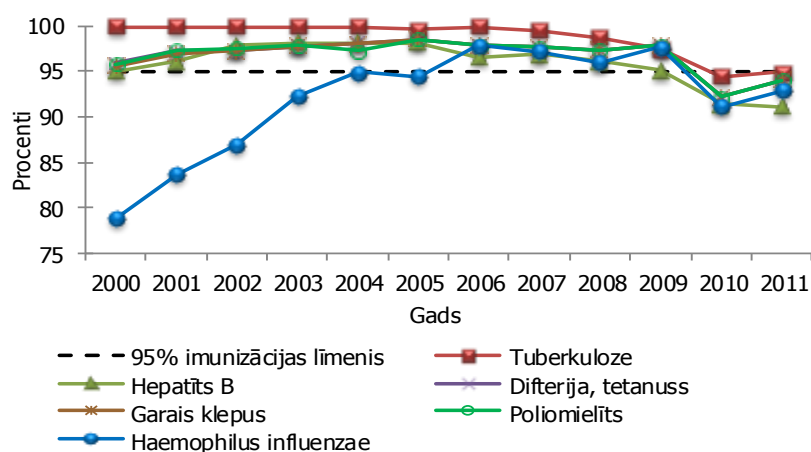
Pusaudžu (15-17 g.) profilaktisko apskašu rezultāti, uz 1000 apskatīto bērnu

Saslimstība

- Elpošanas sistēmas slimības, galvenokārt akūtas respiratoras augšējo elpceļu infekcijas, ir galvenais gan ambulatorās, gan stacionārās palīdzības izmantošanas iemesls bērniem vecumā līdz 17 gadiem.
- Otrs izplatītākais stacionēšanas iemesls ir infekcijas un parazitārās slimības, pēc tām – gremošanas sistēmas slimības un traumas.
- Atbilstoši pietiekami augstajam (vairāk kā 95%) vakcinācijas līmenim pret difteriju, bērnu saslimstības gadījumi ar difteriju pēdējos trīs gados nav reģistrēti – pēdējo reizi 2008.g. tika reģistrēti 11 gadījumi.
- Citām infekcijām vakcinācijas līmenis ir zemāks par PVO ieteiktajiem 95%, tāpēc bērniem ik gadu tiek reģistrēti garā klepus gadījumi, poliomiēlīts, masaliņas u.c. Tāpat ik gadu bērniem reģistrē saslimšanas gadījumus ar ērcu encefalītu, Laimas slimību, epidēmisko parotītu, meningokoku infekciju, hepatītiem.
- Ik gadu tiek reģistrēti arī ~60 jauni bērnu saslimšanas gadījumi ar tuberkulozi (2011.g. 66 gadījumi). To ietekmē arī zīdaiņu imunizācijas līmenis pret tuberkulozi: 2011.g. – 94,7% (dzemdību iestādēs – 89,2%), kas vērtējams kā nepietiekams, jo ir zemāks par PVO ieteikto – 98% tuberkulozei.
- Visizplatītākā vakcīnatarīgā infekcija bērniem ir vējbakas, ar to ik gadu slimo vairāki tūkstoši bērnu. Pēdējos gados saslimstība strauji mazinās, jo kopš 2008.g. ir ieviesta valsts programma bērnu vakcinācijai pret vējbakām. Salīdzinot ar 2008.g., saslimstība ar vējbakām 2011.g. samazinājusies uz pusi.

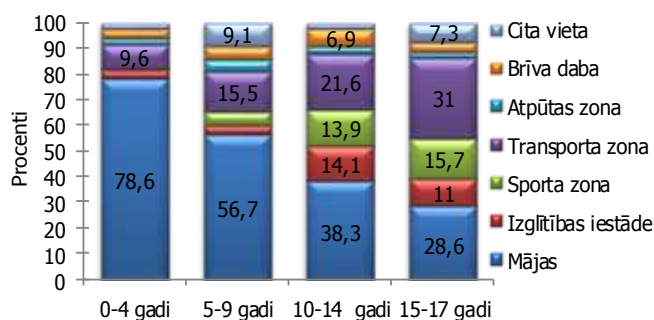
Bērnu līdz 1 gadam vecumam imunizācijas līmenis
īpatsvars procentos

Traumas un ievainojumi

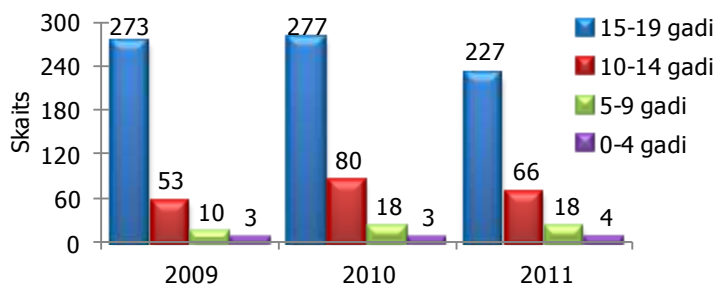
- Biežākās traumas, kuru dēļ bērniem vecumā līdz 19 gadiem bijusi nepieciešama stacionāra, ir lūzumi – 31%, sasitumi – 20%, vaļējas brūces – 16%, smadzeņu satricinājumi – 16%.
- Ievainojumu veidi atšķiras pa vecuma grupām. No visiem apdegumiem un applaucējumiem 70% notikuši bērniem vecumā līdz 4 gadiem. Arī saindēšanās vairāk raksturīga maziem bērniem – 32% no visiem gadījumiem reģistrēti vecumā līdz 4 gadiem.
- Ik gadu ~20-30 bērniem (2-3% kopējā invaliditātes struktūrā) tiek piešķirta pirmreizēja invaliditāte ārējo cēloņu dēļ. No visiem bērniem līdz 17 gadu vecumam, kam piešķirta pirmreizējā invaliditāte ārējo cēloņu dēļ, trešā daļa ir bērni vecumā līdz 6 gadiem.
- Mazo bērnu (līdz 4 gadu vecumam) galvenā traumu gūšanas vieta ir mājas, kur traumas guvuši trīs no katriem četriem (2011. - 79%) traumētajiem bērniem. Pieaugot bērna vecumam, arvien nozīmīgāka traumu gūšanas vieta kļūst transporta zona: 15-17 g.v. 31% traumu gūtas transporta zonā.
- Ceļu satiksmes negadījumos ievainoto bērnu skaits (uz 100 000 iedzīvotāju) dinamiskā ir svārstīgs, diemžēl 2011. gadā tas ir pieaudzis. Vecumā līdz 5 gadiem visbiežāk bērni ceļu satiksmes negadījumos cieš kā pasažieri (68% 2011.g.), bet sākumskolas periodā - kā gājēji (52% 2011.g.). Pusaudži ceļu satiksmes negadījumos cieš ne tikai kā gājēji vai pasažieri, bet vecuma grupā virs 15 gadiem trešajā daļā negadījumu cietuši jau kā transporta līdzekļa vadītāji.

Traumu sadalījums bērniem pēc traumas gūšanas vietas 2011. gadā, īpatsvars procentos

- Ik gadu vardarbības rezultātā gūtu traumu dēļ tiek stacionēti vairāk nekā trīssimt bērni vecumā līdz 19 gadiem, tai skaitā, arī 3-4 bērni vecumā līdz 4 gadiem.

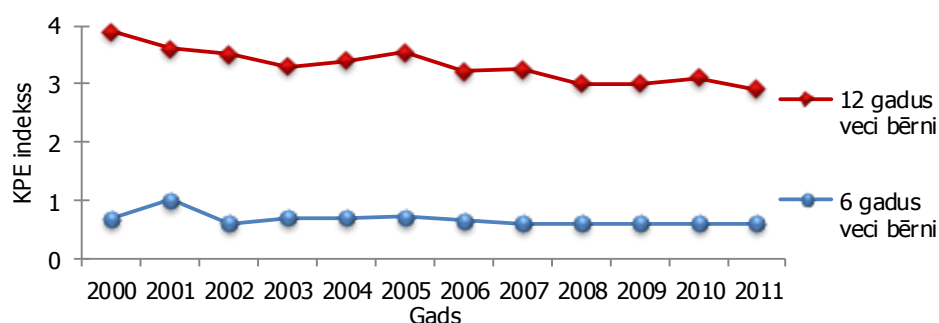
Vardarbības rezultātā gūtu traumu skaits bērniem

Mutes un zobu veselība

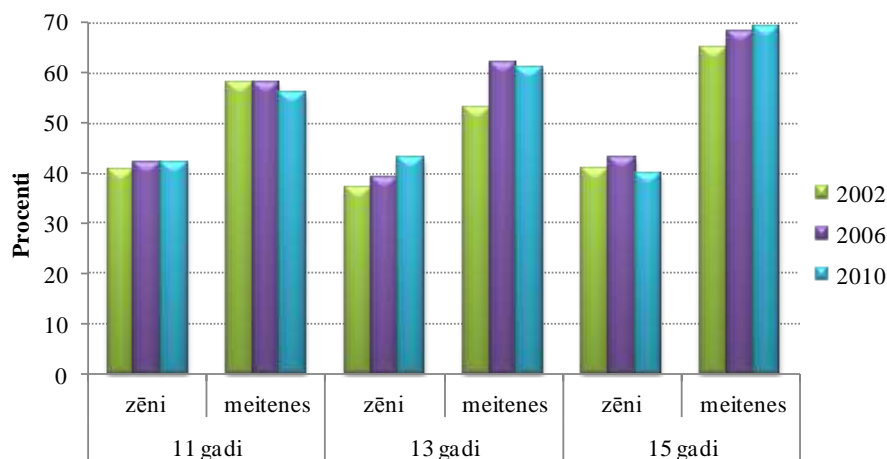
- Dinamikā 6-gadīgu bērnu vidū KPE indekss (kariozo, plombēto un ekstrahēto zobu vidējais skaits uz 1 pacientu) pastāvīgajiem zobiem ir praktiski nemainīgs un tas saglabājas robežās no 0,6 līdz 0,7.
- 12-gadīgo bērnu vidū KPE indekss ir augstāks nekā 6 gadīgajiem – vidēji 3 zobi. Kopš 2006.g. indekss palēnām mazinās, 2011.g. sasniedzot 2,9, kas ir gandrīz trīs reizes augstāks nekā Lielbritānijā, Somijā, Dānijā un Zviedrijā, kur KPE indekss bērniem šajā vecumā ir tuvu 1.

KPE indekss pastāvīgajiem zobiem

- Zobus vairāk kā reizi dienā (ieteicamais tīrīšanas biežums ir divas reizes dienā) skolas vecumā tīra tikai 42% zēnu un 62% meiteņu. Pa dzimumiem atšķiras arī tendences, pieaugot vecumam: meitenēm zobu tīrīšanas paradumi uzlabojas, turpretī zēniem – pasliktinās.

Skolēni, kuri tīra zobus vairāk nekā vienu reizi dienā, īpatsvars procentos

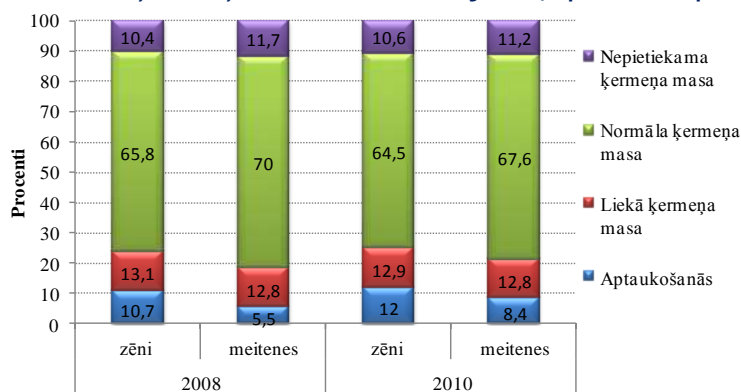
Skolēnu (11, 13 un 15 g.v.) uztura paradumi

- Tikai 63% (2010.) skolēnu no rītiem darba dienās ēd brokastis. Biežāk brokasto jaunākie skolēni. Dinamikā pa gadiem brokastošanas popularitāte mazinās.
- Dārzenus vismaz reizi dienā lieto tikai 24,5% aptaujāto skolēnu, augļus – 27% (2010.). Meitenes dārzenus un augļus vismaz reizi dienā visās vecuma grupās lieto vairāk nekā zēni. Palielinoties vecumam, augļu un dārzeņu patēriņš mazinās. Dinamikā pa gadiem dārzeņu lietošana uzturā samazinājusies, bet augļu lietošanas popularitāte nedaudz augusi.
- Saldumus vismaz reizi dienā lieto trešā daļa skolēnu, dinamikā lietošana samazinājusies. Ikdienā saldumus vairāk lieto meitenes (37%) nekā zēni (29%). Saldinātos dzērienus vismaz reizi dienā dzer 8% aptaujāto skolēnu: 9,7% zēnu, 7% meiteņu (2010.).

Skolēnu fiziskā aktivitāte (11, 13 un 15 g.v.), aptaukošanās (pirmklasnieki)

- 2010.gadā vidējais dienu skaits nedēļā, kurās skolēni ir bijuši fiziski aktīvi vismaz vienu stundu, ir 4,1 diena, kas ir mazāk nekā 2006.gadā (4,3 dienas). Pietiekami fiziski aktīvi (vismaz stund dienā ar mērenas vai pastiprinātas intensitātes slodzi katru dienu) bija tikai 24% zēnu un 16% meiteņu. Pieaugot vecumam, respondentu īpatsvars ar pietiekamu fizisko aktivitāti samazinās gan zēnu, gan meiteņu grupā.
- 23% skolēnu skatās televīzijas raidījumus (ieskaitot video un DVD), kopumā 4 un vairāk stundas dienā darba dienās, bet nedēļas nogalēs – gandrīz divreiz vairāk – 41% skolēnu (2010.).
- 23% zēnu un 29% meiteņu pie datora pavada 3 un vairāk stundas darba dienās, taču brīvdienās šis īpatsvars ir vidēji par 12 procentpunktiem lielāks (37,5% zēnu un 40% meiteņu) (2010.). Dinamikā pa gadiem rādītājs ir palielinājies.
- 2010.g. katram ceturtajam (24%) pirmklasniekam ir lieka ķermeņa masa vai aptaukošanās. Salīdzinot ar 2008.g. datiem, normālas ķermeņa masas īpatsvars pirmklasniekiem samazinājies, bet aptaukošanās īpatsvars pieaudzis gan zēniem, gan meitenēm.

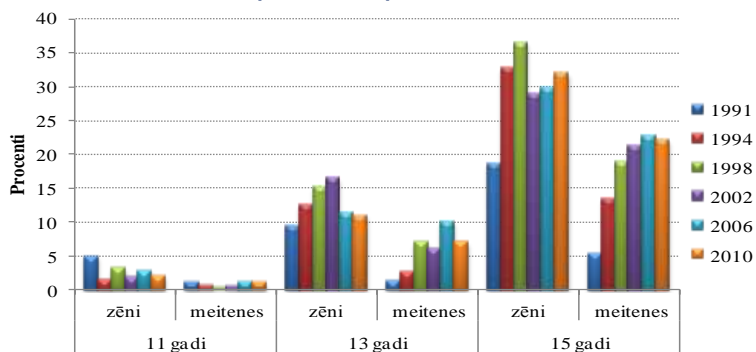
Pirmklasnieku ķermeņa masas novērtējums, īpatsvars procentos

Skolēnu atkarības vielu lietošana: smēķēšana

- Dzīves laikā smēķēt pamēģinājuši četri no pieciem (ap 80%) 15 gadus veciem pusaudžiem. Vairāk kā puse (61%) pirmo cigareti pamēģinājuši līdz 13 gadu vecumam.
- Vienu cigareti dienā izsmēķē 28% 15-gadīgo pusaudžu, dinamikā šis rādītājs īpaši nemainās kopš 2003.g.
- Dinamikā regulāri (reizi nedēļā) smēķējošo skolēnu īpatsvars dažādos vecumos ir mainīgs. Meitenēm regulāri smēķējošo īpatsvars pieaug. Visaugstākais smēķētāju pieaugums abiem dzimumiem vērojams 15 gadu vecumā.

Regulāri smēķējoši (vismaz vienreiz nedēļā) skolēni īpatsvars procentos

Skolēnu atkarības vielu lietošana: alkohola lietošana

- Dzīves laikā alkoholu lietojuši 96% 15-16 gadīgu pusaudžu; tikai trešdaļa nekad nav bijuši piedzērušies; pēdējā gada laikā alkoholu lietojuši 87%, pēdējā mēneša laikā – 65%; gandrīz katrs trešais aptaujātais pēdējā mēneša laikā alkoholu lietojis vismaz reizi nedēļā.
- Dinamikā pieaug alkohola lietošana (biežums, daudzums) skolēnu vidū gandrīz visās vecuma un dzimuma grupās.
- 2011. gadā ar alkohola akūtu intoksikāciju vai pārmērīgu lietošanu pirmreizēji tika reģistrēti 116 nepilngadīgie, no kuriem jaunākais pacients bija tikai 11 gadus vecs. No reģistrētajiem bērniem ar minētajām diagnozēm zēnu (66%) ir vairāk nekā meiteņu (34%).

16-gadīgu jauniešu īpatsvars, kuri alkoholiskos dzērienus dzīves laikā lietojuši 40 un vairāk reižu

Skolēnu atkarības vielu lietošana: nelegālās narkotiskās un psihotropās vielas

- 2011.g. visbiežāk pamēģinātā viela jauniešiem (15-16.g.v.) Eiropā un arī Latvijā ir marihuāna (24%), tiem seko inhalanti (23%), *spice* (10,6%), ekstazī (4,3%), amfetamīni, LSD vai citi halucinogēni, kā arī kokaīns (<4%).
- Marihuānu kaut reizi dzīvē smēķējuši 30% 15-gadīgo zēnu un 21% 15-gadīgo meiteņu, bet pēdējo 30 dienu laikā marihuānu lietojuši 13% 15-gadīgo zēnu un 5% 15-gadīgo meiteņu (2011.g.). Dinamikā šie rādītāji pieaug.
- Narkotisko vielu pamēģinājušo skolēnu īpatsvars pieaug, pieaugot vecumam (parasti vidusskolas klases), un ik gadu samazinās vecums, kad pirmo reizi ir pamēģinātas kādas no narkotiskajām vielām.
- Visbiežāk marihuānu pamēģinājuši un lietojuši skolēni Pierīgā (35-40% no aptaujātajiem), kā arī citās lielajās pilsētās un rajonu centros.
- 2011.g. akūtu narkotisko un psihotropo vielu intoksikāciju vai kaitējoši pārmērīgu lietošanu un atkarību reģistrēti 94 nepilngadīgie, no tiem 70% ir zēni. Jaunākajiem 2011.g. reģistrētajiem bērniem ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu intoksikāciju un atkarību bija tikai 12 gadi.

Bērnu mirstības radītāji

- Latvijā varbūtība bērniem nomirt līdz 5 gadu vecumam ir viena no augstākajām Eiropā, bet starp ES valstīm šis rādītājs diemžēl ir visaugstākais, neraugoties, ka dinamikā tas mazinās.
- Nozīmīgākie nāves cēloņi bērnu mirstības struktūrā līdz 4 gadu vecumam ir noteikti perinatālā perioda stāvokļi, iedzimtās anomālijas, zīdaiņu pēkšņās nāves sindroms, ārējie nāves cēloņi un audzēji.
- Bērniem vecumā virs 5 gadiem nozīmīgākā nāves cēloņu grupa ir ārējie cēloņi – tie ir apmēram puse no visiem iemesliem. Dinamikā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem bērniem mazinās, tomēr tā aizvien ir ļoti augsta, ņemot vērā, ka tā ir novēršama.
- Zēniem visās vecuma grupās mirstība ārējo cēloņu dēļ ir 2-3 reizes augstāka nekā meitenēm.
- Bērniem vecumā līdz 4 gadiem galvenais ārējais nāves cēlonis ir noslīkšana un nosmakšana, bet skolas vecuma bērniem – transporta negadījumi. Bērniem vecumā virs 15 gadiem pēdējos gados ir pieaugusi mirstība no pašnāvībām.

Bērnu mirstība ārējo cēloņu dēļ, uz 100 000 iedzīvotāju

